

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

شماره ترتیب چاپ ۱۲۱۹

شماره چاپ سابقه

شماره دفتر ثبت ۳۶۷

دوره پنجم - سال سوم

۱۳۷۸ - ۱۳۷۷

تاریخ چاپ ۱۳۷۷/۵/۲۴

طرح

طرح اصلاح موادی از قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۶۰

امور قضایی و حقوقی

کمیسیونهای ارجاعی

امور اداری و استخدامی

اداره کل قوانین

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

نظر به اینکه به موجب اصل (۱۷۳) قانون اساسی، دیوان عدالت اداری مرجع رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین، واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها می‌باشد و نیز به موجب ذیل اصل (۱۷۰) همان قانون مرجع ابطال مصوبات خلاف قوانین و مقررات اسلامی و یا خارج از اختیارات قوه مجریه است و باتوجه به اینکه روند قانون‌گذاری در راستای وظایف فوق‌الذکر تکالیف عهده‌ای بر عهده دیوان عدالت اداری محول نموده است که از این حیث سازمان تشکیلاتی مصوب دیوان مذکور برای جوابگویی به آنها کافی نمی‌باشد و ادامه این روند علاوه بر اطلاع دادرسی، تعطیل و تضییع حقوق، موجب عوارض نامطلوب در جامعه و سازمانهای اجرایی می‌گردد. بنابراین طرح اصلاح قانون دیوان عدالت اداری جهت طی مراحل تصویب تقدیم می‌گردد.

معمدی نیا - گلباز - مهرزاد صدقیانی - حسینی - زاجکانی - نوریزاده - سپهوند - علیخانی - نفیسه فیاض بخش - قلیزاده - جادری - جمشیدنژاد - محمد قمی - آستانه - ترقی - معلمی - علی حسینی - غلامرضا حیدری - موسی قربانی و یوسف‌نژاد.

طرح اصلاح موادی از قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۶۰

ماده ۱ - ماده (۱) قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۶۰/۱۱/۴ به شرح زیر اصلاح

می‌گردد:

ماده ۱ - دیوان عدالت اداری منحصرأ در تهران تشکیل و دارای بیست شعبه و هر

شعبه متشکل از یک رئیس یا عضو علی‌البدل خواهد بود. رئیس شعبه اول، رئیس کل دیوان عدالت اداری بوده و می‌تواند به تعداد لازم معاون داشته باشد.

ارجاع پرونده به شعب دیوان به عهده رئیس کل است و در غیاب وی معاون قضائی عهده‌دار ارجاع پرونده و سایر وظایف قانونی او می‌باشد.

ماده ۲ - ماده (۱۸) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۸ - آراء شعب بدوی به درخواست طرفین و قائم مقام و نمایندگان قانونی و یا وکلاء آنها قابل درخواست تجدیدنظر است. موعد تجدیدنظر برای اشخاص مقیم ایران بیست روز و برای اشخاص مقیم خارج از کشور دو ماه از تاریخ ابلاغ می‌باشد.

ماده ۳ - ماده (۱۹) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۹ - به منظور تجدیدنظر از احکام شعب بدوی دیوان، هیات تجدیدنظر دیوان عدالت اداری مشتمل بر پنج شعبه و هر شعبه متشکل از یک رئیس یا معاون و دو مستشار تشکیل می‌گردد.

تبصره ۱ - رؤسا، مستشاران و اعضا معاون شعب تجدیدنظر از بین قضات دیوان که حداقل دارای پنج سال سابقه خدمت قضائی در دیوان باشند به پیشنهاد رئیس کل دیوان و تصویب رئیس قوه قضائیه به مدت دو سال منصوب می‌شوند.

تبصره ۲ - مرجع تجدیدنظر با حضور دو عضو رسمیت یافته و رای اکثریت به وسیله رئیس و یا یکی از اعضاء انشاء می‌گردد.

تبصره ۳ - تبصره ۲ الحاقی به ماده (۱۸) دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۷۲/۲/۲۶ و قوانین مغایر لغو می‌گردد و پرونده‌هایی که در اجرای تبصره مذکور در دیوان مطرح و تاکنون منتهی به صدور رای نشده است در شعب تجدیدنظر رسیدگی خواهد شد. ع.

قانون دیوان عدالت اداری

در اجرای اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران واصل یکصد و هفتاد و سوم بنظر رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین یا واحدها و یا آئین نامه های دولتی و احقاق حقوق آنها دیوانی بنام دیوان عدالت اداری زیر نظر شورای عالی قضائی تأسیس میگردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین میکند. دیوان عدالت اداری که از این پس در این قانون دیوان نامیده میشود بر طبق مقررات این قانون تشکیل و حدود اختیارات و نحوه عمل آن تعیین میگردد.

فصل اول - تشکیلات دیوان

ماده ۱ - دیوان دارای ده شعبه خواهد بود هر شعبه دارای دو عضو عبارت از یک رئیس یا علی البدل رئیس و یک مشاور مگر در موارد بند الف از ماده ۲ این قانون که دو مشاور لازم است و در هر حال رای نهائی با رئیس یا علی البدل رئیس شعبه می باشد رئیس شعبه اول سنت ریاست کل دیوان را خواهد داشت از دیاد شعب در تهران و جاهای دیگر منوط به نظر شورای عالی قضائی است. تبصره - در صورت غیبت رئیس کل رئیس شعبه دوم قائم مقام ریاست کل است.

ماده ۲ - روسا و اعضاء علی البدل و مشاوران دیوان با حکم شورای عالی قضائی برای مدت دو سال منصوب میشوند انتصاب مجدد آنان بلامانع است. ماده ۳ - روسا و اعضاء علی البدل و مشاوران دیوان باید واجد شرایط زیر باشند :

الف - عدالت ، ایمان و تقوی و تعهد عملی نسبت به موازین اسلامی و وفاداری به نظام جمهوری اسلامی ایران .

ب - معروفیت به حسن اخلاق و امانت و عدم محکومیت جزائی که مستلزم محرومیت از حق استخدام دولتی است و همچنین نداشتن محکومیت به مجازات های اداری یا انتظامی از درجه چهار به بالا .

ج - صحت مزاج و توانائی انجام کار قضائی و عدم اعتیاد به مواد مخدر .
د - تابعیت ایران .

تبصره ۱ - اشخاصی که به اتهام جرائم مذکور در بند ب علیه آنان کیفر خواست صادر شده است مادام که برائت حاصل نکرده اند از انتصاب به عضویت دیوان مستوع اند .

تبصره ۲ - شورای عالی قضائی میتواند علاوه بر قضات دادگستری از قضات شرع و سایر کسانی که صلاحیت قضائی آنها از طرف شورای عالی قضائی یا هیئت منتخب شورا مورد تایید قرار گرفته باشد برای مشاغل فوق دعوت نماید .
ماده ۴ - بودجه دیوان جزو بودجه دادگستری منظور خواهد شد .

ماده ۵ - حقوق رئیس رکل دیوان و روسای شعب معادل حقوق پایه ۹ قضائیان و حقوق اعضاء علی البدل و مشاوران معادل پایه ۹ قضائی خواهد بود .
فوق العاده قضائی روسا و اعضاء علی البدل و مشاوران دیوان را شورای عالی قضائی تعیین میکند .

تبصره - در صورتیکه حقوق قبل از انتصاب رئیس یا علی البدل یا مشاور دیوان بیش از حقوق معین در این ماده باشد بهمان مآخذ دریافت میدارد .
ماده ۶ - رئیس و علی البدل و مشاور دیوان چنانچه از بین بازنشستگان انتخاب شوند تا زمانی که باین شغل اشتغال دارند از دریافت حقوق بازنشستگی مستوع خواهند بود .

ماده ۷ - نمودار تشکیلاتی دیوان عدالت اداری و همچنین تعداد پست های سازمانی و عناوین آنها با همکاری سازمان امور اداری و استخدامی کشور تهیه و پس از تصویب و تایید شورای عالی قضائی بمرحله اجراء در می آید .

ماده ۸ - روسا و اعضاء علی البدل و مشاوران و کارسندان دیوان نمی توانند در مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق بدولت یا مؤسسات عمومی است شغل موظف داشته باشند و همچنین نمیتوانند نمایندگی مجلس شورای اسلامی و وکالت دادگستری و مشاورت حقوقی و نیز ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیئت مدیره انواع مختلف شرکتها به استثنای شرکت های تعاونی محلی و تعاونی ادارات و مؤسسات مذکور در فوق را بر عهده گیرند .

ماده ۹ - مدت خدمت کارمندان اداری و قضائی دیوان از هر لحاظ جزو مدت خدمت رسمی آنان محسوب میشود .

ماده ۱۰ - به تخلفات انتظامی روسا و اعضاء علی البدل و مشاورین دیوان در دادگاه انتظامی قضات رسیدگی خواهد شد . تخلفات قضات دیوان همان تخلفات قضات دادگستری میباشد .

فصل دوم - صلاحیت و حدود اختیارات دیوان

ماده ۱۱ - صلاحیت و حدود اختیارات دیوان به قرار زیر است :

۱ - رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی از الف - تصمیات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه ها و سازمانها و مؤسسات و شرکتهای دولتی و شهرداریها و تشکلات و نهادهای انتظامی و مؤسسات وابسته به آنها .

ب - تصمیات و اقدامات ماسورین واحدهای مذکور در بند الف در امور راجع به وظائف آنها .

پ - آئین نامه ها و سایر نظامات و مقررات دولتی و شهرداریها از حیث مخالفت مدلول آنها با قانون و احقاق حقوق اشخاص در مواردی که تصمیات یا اقدامات یا مقررات مذکور به علت برخلاف قانون بودن آن و یا عدم صلاحیت مرجع مربوط یا تجاوز یا سوء استفاده از اختیارات یا تخلف در اجرای قوانین و مقررات یا خود داری از انجام وظایفی که موجب تضییع حقوق اشخاص میشود . . .

۲ - رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیات قطعی دادگاههای اداری هیاتهای بازرسی و کمیسیونهای مانند کمیسیونهای مالیاتی ، شورای کارگاه ، هیئت حل اختلاف کارگر و کارفرما ، کمیسیون موضوع ماده ۱۰۰ قانون شهرداریها ، کمیسیون موضوع ماده ۶۰ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و منابع طبیعی منحصر از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها .

۳ - رسیدگی به شکایات قضات و مشمولین قانون استخدام کشوری و سایر مستخدمین واحدها و مؤسسات مذکور در بند یک و مستخدمین مؤسساتی که شمول این قانون نسبت به آنها محتاج ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری از حیث تضییع حقوق استخدامی .

تبصره ۱ - تعیین میزان خسارات وارده از ناحیه مؤسسات و اشخاص مذکور در بندهای یک و دو این ماده پس از تصدیق دیوان به عهده دادگاه عمومی است .

تبصره ۲ - تصمیمات و آراء دادگاهها و سایر مراجع قضائی دادگستری و نظامی و دادگاههای انتظامی قضات دادگستری و ارتش قابل شکایت در دیوان عدالت اداری نمیباشد .

تبصره ۳ - پرونده هائیکه برای رسیدگی به شکایات مربوط به این بند در دادگاههای عمومی یا دیوان عالی کشور مطرح است و تا تاریخ تشکیل دیوان ستوی به صدور حکم نگردیده است بدیوان عدالت اداری احواله خواهد شد .

فصل سوم - ترتیب رسیدگی دیوان

ماده ۱۲ - رسیدگی در دیوان محتاج به تقدیم دادخواست است که باید بزبان فارسی و در روی برگهای چاپی مخصوص نوشته شود . دادخواست باید به تعداد طرف دعوی باضافه یک نسخه باشد رونوشت یا تکریمی مصدق مدارک و مستندات به تعداد دادخواستها باید ضمیمه دادخواست تسلیم گردد اگر دادخواستی فاقد امضاء و شرایط مذکور باشد از طرف مدیر دفتر رد میشود و شاکی میتواند تجدید دادخواست نماید .

تبصره - دیوان موظف است برگهای مخصوص چاپی را مانند تمبر در سراسر کشور در اختیار مردم قرار دهد .

ماده ۱۳ - رسیدگی دیوان مجانی است و کسانی که مغرضانه دعوی بی اساس و خلاف واقع علیه اشخاص اقامه نمایند در صورت ثبوت تعرض و خلاف واقع و بی اساس بودن دعوا مطابق قوانین مربوط تعقیب خواهند شد . تبصره - شاکی و دیوان قبل از رسیدگی و ثبوت تخلف اعلام شده حق الیهای آنرا ندارند . مطبوعات و وسائل ارتباط جمعی نیز قبل از ثبوت تخلف از درج و نشر آن ممنوعند .

ماده ۱۴ - دادخواستهایی که بدیوان داده میشود از طرف رئیس دیوان به یکی از شعب ارجاع میگردد دفتر شعبه مربوطه یک نسخه از دادخواست و ضمیمات آنرا به طرف دعوی ابلاغ مینماید که با رعایت مسافت بر طبق آئین دادرسی مدنی ، هر گونه جوابی داشته باشد ظرف ده روز کتبا اعلام نماید و با اقتضاء مدت مزبور شعبه مربوط شروع به رسیدگی نموده پس از انجام تحقیقات لازمه رأی صادر مینماید .

ماده ۱۵ - شعبه مامور رسیدگی میتواند در حدود قانون هر گونه تحقیقی را که ضروری است بعمل آورده یا انجام آنرا از هر یک از مراجع قضائی بااداری تقاضا نماید و مراجع مذکور مکلف به انجام آن میباشد .

ماده ۱۶ - دیوان میتواند در صورتیکه مقتضی بداند طرفین دعوی را برای رسیدگی و اخذ توضیح دعوت نماید و همچنین دیوان در صورت لزوم میتواند

سوابق و اسنادی را که در واحدهای دولتی و موسسات وابسته و شهرداریها است مطالبه نموده و سلاخه و مطالعه نماید و احدی که پرونده یا سند نزد اوست سکتی است در مهتی که دیوان تعیین کرده سوابق یا سند مورد مطالبه را ارسال نماید و اگر بملی انجام آن مقدور نباشد جهات آن را به دیوان اعلام کند در غیر اینصورت متخلف به انفصال موقت تا یک سال محکوم خواهد شد . همین مجازات مقررات برای موردی که دیوان احتیاج به اخذ توضیح از نماینده واحدهای مذکور در بند الف ماده ۱۱ دارد و مسئول مربوط از تعیین نماینده خودداری کند یا نماینده تعیین شده از حضور در دیوان استکفاف نماید .

ماده ۱۷ - ابلاغ اوراق و احکام و تصمیات دیوان بوسیله ماسوزین ابلاغ و اجرای دادگستری و با شرایط آئین دادرسی مدنی میباشد .

ماده ۱۸ - احکام دیوان در موردی که علیه واحدهای مذکور در بند الف ماده ۱۱ صادر گردیده قابل تجدیدنظر شکلی است و در سایر موارد قطعی میباشد .

ماده ۱۹ - مهلت دادخواست تجدید نظر ده روز از تاریخ ابلاغ حکم دیوان میباشد تجدید نظر در هیئت مرکب از رئیس کل یا قائم مقام دیوان و شش نفر از روسای شعب دیوان به تیدرعه بعمل می آید رای اکثریت این هیئت قطعی است .

ماده ۲۰ - هرگاه در موارد مشابه آراء متناقض از یک یا چند شعبه دیوان صادر شود رئیس کل مکلف است بحض اطلاع موضوع را در هیئت عمومی دیوان مطرح نماید برای تشکیل هیئت عمومی دیوان حضور لااقل سه چهارم روسای شعب لازم است رای اکثریت هیئت عمومی برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوط در موارد مشابه لازم الاتباع است .

ماده ۲۱ - واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه ها و سازمانها و موسسات و شرکتهای دولتی و شهرداریها و تشکیلات و موسسات وابسته به آنها و نهادهای انقلابی مکلفند احکام دیوان را در آن قسمت که مربوط به واحدهای مذکور است اجرا نمایند در صورت استکفاف مرتکب به حکم دیوان به انفصال از خدمت دولتی و قانونی محکوم می شود .

ماده ۲۲ - در صورت حدوث اختلاف در صلاحیت بین دیوان عدالت اداری و مراجع دادگستری حل آن بوسیله دیوان عالی کشور بعمل می آید .

ماده ۲۳ - آئین نامه های مربوط به این قانون وسیله هیئت عمومی دیوان تنظیم و پس از تصویب شورای عالی قضائی بمورد اجرا در می آید .

ماده ۲۴ - ماده ۶ اصلاحی قانون استخدام کشوری و اصلاحیه های آن و قانون تشکیل شورای دولتی مصوب ۱۳۳۹ و سایر قوانین و مقرراتی که با

این قانون مفایرت دارد در قسمتی که مفایرت است از تاریخ تشکیل دیوان منسوخ است.

ماده ۲۰ - در اجرای اصل ۱۷۰ قانون اساسی دیوان عدالت اداری مؤنث است چنانچه شکایاتی مبنی بر مخالفت بعضی از تصویب نامه ها ویا آئین نامه های دولتی با مقررات اسلامی مطرح گردید شکایت را به شورای نگهبان ارجاع نماید ، چنانچه شورای نگهبان طبق اصل ۴ خلاف شرع بودن را تشخیص داد دیوان حکم ابطال آن را صادر نماید و چنانچه شکایت مبنی بر مخالفت آنها با قوانین و یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه بود ، شکایت را در هیئت عمومی دیوان مطرح نماید و چنانچه اکثریت اعضاء هیئت عمومی شکایت را وارد تشخیص دادند ، حکم ابطال آن صادر می شود .

قانون الحاق پنج تبصره به مواد ۱۵ و ۱۸ و ۱۹ قانون دیوان عدالت اداری ماده ۱ - تبصره ذیل به ماده ۱۵ قانون دیوان عدالت اداری الحاق می گردد . تبصره - در مواردی که اجرای تصمیمات و اقدامات مراجع مصرح در ماده ۱۱ این قانون بنا به اعلام شاکی ضمن دادخواست تقدیمی موجب ورود خسارت گردد در صورت احراز موضوع شعبه می تواند دستور موقت مبنی بر توقیف عملیات اجرایی تا تعیین تکلیف قطعی شکایت صادر نماید مگر مواردی که در قانون مستثنی شده باشد.

ماده ۲ - تبصره های ذیل بعنوان تبصره های ۱ و ۲ و ۳ به ماده ۱۸ قانون دیوان عدالت اداری الحاق می گردد . تبصره ۱ - در مواردیکه قاضی صادرکننده رأی پسی به اشتباه خود می برد موضوع در هیأت عمومی مطرح و در صورت تأیید هیأت رأی مزبور نقض و جهت رسیدگی مجدد بوسیله رئیس دیوان به شعبه دیگر ارجاع می گردد . تبصره ۲ - در صورتیکه به تشخیص رئیس دیوان حکمی از نظر رعایت موازین

قانونی محدودش باشد پس از طرح در هیأت عمومی و نقض آن توسط هیأت برای رسیدگی مجدد به شعبه دیگر ارجاع می گردد.

تبصره ۳ - در اعمال تبصره های ۱ و ۲ که برای یکبار مجاز خواهد بود دیوان عدالت اداری نمی تواند اعتراضات واصل در ظرف مهلت دو ماه از تاریخ ابلاغ رأی قضایی را مورد رسیدگی قرار دهد، دادنامه هائی که در اجرای این تبصره ها به وسیله شعب صادر می شود قابل تجدیدنظر نمی باشد.

ماده ۳ - تبصره زیر به ماده ۱۹ اضافه می گردد:

تبصره - افزایش شعب تجدید نظر موکول به پیشنهاد رئیس کل دیوان و تصویب ریاست قوه قضائیه نمی باشد در این صورت اعضاء اصلی هیأت از ۷ نفر به ۵ نفر تقلیل یافته و ریاست شعب مذکور در غیاب رئیس کل به ترتیب با قائم مقام دیوان و معاونت قضائی خواهد بود.

قانون تفسیر ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری در رابطه با قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی

موضوع تفسیر

با توجه به ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری آیا رسیدگی به شکایات علیه مؤسسات و نهادهای عمومی احصاء شده در قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی نیز در صلاحیت دیوان عدالت اداری می باشد یا خیر؟

نظر مجلس

ماده واحده - با توجه به ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری رسیدگی به شکایات علیه نهادهای عمومی احصاء شده در قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی نیز در صلاحیت دیوان عدالت اداری می باشد.